

فرماندار فردوس در شورای حفاظت از منابع آب استان عنوان کرد

اضافه برداشت خراسان رضوی از دشت های مشترک با خراسان جنوبی

رحیم زاده -کشاورزان خراسان جنوبی از دشت های مشترک با خراسان جنوبی آب اضافه برداشت می کنند. فرماندار فردوس روز گذشته در شورای حفاظت از منابع آب استان گفت: در دشت های مشترک خراسان رضوی و جنوبی برخی قوانین مانند نصب کنتور هوشمند و ... فقط در خراسان جنوبی اجرا می شود و اضافه برداشت کشاورزان خراسان رضوی باعث اعتراض کشاورزان خراسان جنوبی شده است.

«کریمی» با بیان این که فرونشست های زمین فاجعه است، از راینزی با وزارت نیرو خبر داد و گفت: با وجود مکاتبات و پیگیری های انجام شده امید است از اعتبارات ملی و استانی برای حل مشکل تسهیلاتی تخصیص یابد.

معاون عمرانی استاندار هم از فرونشست دشت های استان به عنوان یک مشکل جدی و ملی نام برد.

«نخعی نژاد» با تأکید بر اهمیت توجه به دشت های بیرجند، خضری دشت بیاض و سرایان افزود: دستگاه های اجرایی باید نسبت به دریافت اعتبارات ملی و استانی اقدام کنند. وی با اشاره به صرفه جویی ۲۵ میلیون متر مکعبی آب در سال گذشته، ۹۲ درصد آب مصرفی استان را در بخش کشاورزی اعلام کرد و گفت: با توجه به وضعیت بحرانی آب در دشت های استان از سیستم آبیاری نوین استفاده می شود.

وی با بیان این که با افت آب در دشت ها کیفیت آب هم تحت تأثیر قرار می گیرد بر تدوین برنامه های ملی و استانی و در اولویت قرار دادن آن در وزارت نیرو تأکید کرد. به گفته وی، جراید باید با مطالبه گری و مسئولان با پاسخگویی به حل بحران کمک کنند.

مدیر عامل شرکت آب منطقه ای از دشت سرایان به عنوان بحرانی ترین دشت استان یاد کرد و گفت: شهرستان های فردوس و سرایان برای تأمین آب شرب به این دشت وابسته هستند.

«امامی» با بیان این که دشت سرایان از سال ۵۹ ممنوعه شد، افزود: با گذر سه دهه از ممنوعیت، این دشت حدود ۶۸۰ میلیون متر مکعب کسری مخزن انباشته دارد که باید این میزان کسری در ۲۰ سال جبران شود.

وی با اشاره به نشست دشت سرایان از سال های ۸۶تا ۸۷ میزان کسری مخزن این دشت را در سال گذشته ۵/۱۵ میلیون متر مکعب اعلام کرد وافزود: در حال حاضر نشست زمین در این منطقه جدی تر شد و در برخی مناطق به حدود ۲۲ کیلومتر رسید.

به گفته وی، در استان ۳ محدوده دشت خضری، بیرجند و سرایان به عنوان پایلوت برای اجرای تعادل بخشی آب انتخاب شده و در حال اجراست و در این دشت ها به نصب کنتور هوشمند، جلوگیری از اضافه برداشت آب چاه های کشاورزی و اجرای طرح آب قابل برنامه ریزی بر اساس پتانسیل هر دشت اقدام می شود.

فرماندار سرایان هم با اشاره به این که سرایان به عنوان قطب کشاورزی در استان مطرح است به خسارت ۴۸ میلیاردی ناشی از سرمازدگی سال جاری در این شهرستان اشاره و اضافه کرد: حل مشکل آب به تنهایی کارساز نیست و باید تأمین معیشت مردم در دستور کار قرار گیرد.

«کریمی» با اشاره به ۱۶۶ حلقه چاه موتور گفت: آبیاری ۵۰ درصد چاه ها هنوز به صورت سنتی است و باید برای اجرایی شدن صنایع تبدیلی، تغییر الگوی کشت و... اعتباراتی اختصاص یابد. فرماندار بیرجند هم گفت:با وجود خشکسالی و مشکلات پیش رو باید با برنامه ریزی درست مشاغل مرتبط با هر منطقه را شناسایی و نسبت به حمایت از آنها اقدام کنیم تا برای همه مناطق استان نسخه واحد پیچیده نشود.

«ناصری» به روزرسانی سدی ملی آب را نقشه راه دانست و افزود: با وجود بارندگی و برون رفت برخی استان ها از مشکل خشکسالی باید سهم اعتبارات استان های درگیر مانند خراسان جنوبی بیشتر شود.

سرپرست سازمان مدیریت و برنامه ریزی استانداری هم مشکل اصلی استان را تأمین آب دانست. «آرین» تأکید کرد: اجرای انتقال آب از هر گزینه و منطقه مد نظر باشد. مدیر عامل آب و فاضلاب شهری استان هم استاندارد اصلاح شبکه آبرسانی را در سال ۲/۵ درصد طول شبکه اعلام کرد و گفت: بر اساس این ، استاندارد در استان حدود ۶۵ کیلومتر است در حالی که با تمام منابع فقط ۲۰کیلومتر انجام می شود. «هاشمی مقدم» افزود: در استان یک سوم نیازها بر اساس اعتبارات انجام می شود و نمی توان میزان هدررفت آب استان را کاهش داد.

۱۴ راهکار پیشنهادی برای نجات طبس از تشنگی

به بخش صنعتی، هزینه های احداث شبکه تصفیه خانه فاضلاب شهری را از طریق مشارکت مالی صنایع آب‌بر تأمین کرد تا از این طریق بخشی از نیازهای صنعتی و یا فضای سبز شهری طبس برآورده شود.

■ **راهکارهای بخش کشاورزی و منابع طبیعی**
با توجه به اینکه باران مهم‌ترین منبع تأمین آب طبس محسوب می‌شود، انجام عملیات آبخیزداری و استحصال حداکثری نزولات جوی و ذخیره‌سازی آب در سفره‌ها از اقدامات اولیه در این زمینه خواهد بود. شواهد حاکی از وقوع روان آب‌های سطحی در فصول زمستان و اوایل بهار در دشت‌های طبس، منصوریه، چادکم، حلوان، پیرحاجات، اسفندیار و مرغوب است که بخش قابل توجهی از آن‌ها پس از طی مسیر طولانی در کفه‌ها و آبراهه‌ها و پس از شور شدن به کویر می‌پیوندند. لازم به ذکر است که برداشت متناسب با تغذیه سفره‌ها نیاز به فرهنگ‌سازی، گسترش دانش بهره‌برداران و اجرای راهکارهای قانونی است که در برنامه‌مذکور پیش‌بینی شده است. برای ایجاد راندمان حداکثری در بخش‌های انتقال و کاربرد آب در مزارع و باغات کشاورزی نیاز به راهکارهای فنی، مهندسی، ترویجی و تشویقی است که در این برنامه پیش‌بینی شده است. علاوه بر این، توجه به منابع آبی نامتعارف داخل و خارج منطقه (آب‌های شور، آب دریا، فاضلاب و...) نیز حائز اهمیت خواهد بود.

■ **آب نهرین**
سال‌هاست که نهرین طبس با دبی آب حدود ۱۲۰ تا ۱۶۰ لیتر بر ثانیه به‌صورت سنتی بهره‌برداری شده است. دبی کل آب نهرین (نهر بازک و نهر آج) طبس ۱۹ هزار و ۲۹۲ ففجان است که در مالکیت مردم و مقداری از آن در اختیار اوقاف است. مقدار ۲ هزار و ۵۴۸ ففجان آب هم به صورت فرخیزی (اضافه میزان برداشت آب جهت هزینه‌های جاری آن) است. این سیستم دارای معایبی از جمله عدم گردش به‌موقع آب و اتلاف زیاد در کانال‌ها، نبود سیستم بهره‌برداری به‌صورت مساوی و تخصیص آب در تمام شهر به‌صورت غرقاب‌ی است. در اولین مرحله از اجرای تخصیص بهینه آب، قصد هیچ گونه تغییری در سیستم فعلی به جز جایگزینی کانال‌های روباز فعلی با لوله که با اجرایی شدن آن سه مشکل ابتدایی ذکر شده حل خواهد شد، وجود ندارد. در واقع سعی می‌شود زمین‌های زراعی شهر به چند قسمت تقسیم و به‌جای استفاده از کانال‌های آب کار لوله‌گذاری انجام شود که در این صورت دو مشکل اولیه برطرف خواهد شد.

در مورد مشکل سوم که از همه مهمتر است باید خروجی‌هایی که در قسمت‌های مختلف شهر نصب می‌شود، مجهز به کنتورهای هوشمند باشد تا میزان دقیق حجم آب سنجیده شده و بر اساس کل حبابه، به هر قسمت از شهر تخصیص داده شود.

بر اساس محاسبات صورت گرفته و در صورت همراهی کشاورزان و باغداران شهر طبس، با پیاده‌سازی این طرح می‌توان در حدود ۱۰ هزار ففجان آب نهرین را صرفه‌جویی کرد که تقریباً معادل با ۶۰ تا ۸۰ لیتر بر ثانیه (۲ تا ۶/۲ میلیون مترمکعب در طول سال) است.
■ **زمان‌بندی**
اقدامات کوتاه‌مدت (یک تا ۳ سال): ایجاد تعامل، هماهنگی و اتفاق‌نظر بین بخش‌های کشاورزی، منابع طبیعی، صنایع و معادن، محیط‌زیست و آب‌منطقه‌ای از طریق انجام بحث‌های کارشناسی، بررسی چالش‌ها و مسائل تخصصی هر بخش و تبیین سیاست جامع مدیریت و بهره‌برداری پایدار از منابع آبی طبس در بخش‌های کشاورزی، شرب، صنعتی و معدنی، صنایع‌های دیگر مانند تأمین و انتقال آب از حوزه‌های مجاور، انتقال آب شور دریا به فلات مرکزی ایران، دستیابی به آب‌های ژرف و... از راهکارهایی است که می‌تواند با تحقیقات بیشتر و نظرات کارشناسی شده پیگیری و عملیاتی شود.

یکی از نوآوری‌های برنامه پیشنهادی این است که امکان استفاده از تمکن و توان اقتصادی صنعت و معدن برای بهینه‌سازی مصرف آب در بخش‌های کشاورزی و شرب شهری وجود دارد. سرمایه‌گذاری صنایع و معادن در بخش کشاورزی از طریق ارائه بسته‌های حمایت از کشاورزان و کمک به صنایع‌سازی مصرف آب، مشارکت مالی برای ارتقای سیستم‌های آبیاری سنتی و تأمین برخی نیازهای سخت‌افزاری از جمله راهکارهایی است که می‌تواند با تخصیص درصدی از درآمدهای بخش صنعت و معدن به بخش کشاورزی (بر اساس ضریبی از حجم آب صرفه‌جویی شده در مزرعه) انجام شود. همچنین در بخش شرب و برای احداث شبکه تصفیه فاضلاب شهری می‌توان با ایجاد تعامل بین بخش‌های صنعتی طبس و شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی از بسته‌های حمایتی آن‌ها استفاده و با سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در اجرای شبکه تصفیه خانه فاضلاب، در قبال تحویل پساب تصفیه‌شده شهری

■ **دیدگاه کیفیت منابع آب**

در این برنامه، استفاده بهینه از آب‌های لب‌شور، شور و خیلی شور در جایگاه ویژه‌ای قرار دارد. برآوردها نشان داده است که حجم آب‌های شور در منطقه طبس و حوزه‌های مجاور قابل توجه است، لذا شایسته است که برنامه جامع بهره‌برداری پایدار از آب‌های شور در دستور کار برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران منطقه قرار بگیرد. به این ترتیب و با در نظر گرفتن واقعیت کمبود آب در منطقه کویری طبس، کشت و کار برخی محصولات پرمصرف و یا حساس به شوری و خشکی نظیر سبزی و صیفی، خربزه، هندوانه و... (حتی در مقیاس‌های کوچک) جای بحث بیشتری داشته که در مرحله تدوین الگوی کشت منطقه، در مورد آن‌ها تصمیمات مستدل

و علمی اتخاذ خواهد شد.

لازم به ذکر است که تعیین و توصیه الگوی دقیق کشت برای این منطقه، در یک برنامه کوتاه‌مدت یک تا ۲ ساله و از طریق بحث و تبادل نظر فنی و کارشناسی قابل انجام است. علاوه بر این، پتانسیل‌ها و نعمت های خدادادی موجود در زمینه گیاهان دارویی طبس (آغزوه، آویشن و...)، تحقیق و کار بیشتر روی گیاهان دارویی متحمل به شوری و خشکی، روش‌های کشت و ازدیاد آن‌ها در محیط‌های گلخانه‌ای و زراعی سازی آن‌ها را می‌طلبد که در برنامه پیشنهادی دیده شده است.

از مواردی که نیاز به کار بیشتری دارد می‌توان به تکنولوژی‌های برداشت و فرآوری این محصولات ، جنبه‌های آفت کشی و مبارزه با بیماری‌های گیاهی و همچنین استفاده از آن در تثبیت بوی ادکلن‌ها اشاره کرد که می‌تواند سرلوحه کار طرح‌های تحقیقاتی منطقه قرار بگیرد.

■ **آب های شور**

برای آب‌های شور و خیلی‌شور پیشنهاد می‌شود که توسعه فعالیت‌های شورورزی (کشاورزی نامتعارف) از طریق احداث مجتمع‌های تولیدی چندمنظوره در دستور کار برنامه‌ریزان و مدیران منطقه‌ای قرار داشته باشد. در این مجتمع‌ها کشت گیاهان علوفه‌ای شورزیست (هالوفیت‌ها) و انجام فعالیت‌های شیلاتی و آبی‌پروری نظیر آرتیمیا، میگو و جلبک جایگاه ویژه خواهد داشت. همچنین ساخت حوضچه‌های آبی‌پروری در کنار استخرهای ذخیره آب کشاورزی می‌تواند بنیه اقتصادی کشاورز را تقویت کند.

■ **دیدگاه کمیت منابع آب**

تعیین سهم هر یک از بخش‌های مصرف‌کننده آب (اعم از کشاورزی، شرب، صنعت و معدن) وابسته به حجم منابع آبی موجود، بافت جمعیتی، اقتصاد، پیشینه تاریخی کسب و کار و در هر منطقه، پتانسیل‌ها و دیگر منابع خدادادی موجود نظیر خاک حاصلخیز، معادن مختلف و یا صنایع وابسته به آن‌هاست. بررسی‌ها نشان می‌دهد که در کشور و به‌طور متوسط حدود ۹۰ درصد از منابع آبی در بخش کشاورزی، ۶ درصدصنعت و ۴ درصد شرب مصرف می‌شود. البته در طبس در صد تخصیص آب به این بخش‌ها تاحدودی معادل با ۹۱ درصد، ۲ درصد و ۶ درصد است. بر اساس محاسبات و پیش‌بینی‌های صورت گرفته، افزایش ۱۵ تا ۲۰ درصدی راندمان کاربرد آب در بخش کشاورزی و صرفه‌جویی و ذخیره‌سازی این حجم آب در سفره می‌تواند از فشار وار در سفره آب زیرزمینی که ناشی از استصصال و تأمین نیاز آبی دیگر

میلیون مترمکعب در سال) است.

■ **نیاز آبی صنعت طبس**

این گزارش می‌افزاید بر اساس جوازهای تأسیس و پروانه‌های صادره برای فعالیت این بخش و راه‌اندازی بخش‌هایی نظیر نیروگاه حرارتی و تحقق دیگر اهداف توسعه‌ای منطق بر پتانسیل‌های معدنی و صنعتی طبس، پیش‌بینی می‌شود که مجموع نیاز آبی این بخش در آینده بیش از ۵۰۰ لیتر بر ثانیه (۱۵ میلیون مترمکعب در سال) باشد. همچنین در کنار کمیت منابع آبی منطقه طبس، کیفیت این منابع نیز حائز اهمیت فراوانی است به طوری که از منظر کیفیت، منابع آب زیرزمینی موجود در منطقه دارای در جات متعدد شوری است. این شهرستان دارای ۹ هزار و ۵/۶۲۵ هکتار محصولات زراعی و باغی با تولید سالانه ۷۱ هزار و ۹/۱۷۲ تن است.

بر اساس آمار موجود، در حال حاضر سرانه مصرف آب در بخش کشاورزی شهرستان طبس به ازای هر هکتار زمین، ۹ هزار و ۶۰۰ مترمکعب در سال است.

■ **برنامه پیشنهادی**

نظر به اینکه بخش‌های مختلفی نظیر شرب شهری، کشاورزی، صنعت، معدن، منابع طبیعی و محیط‌زیست در این گزارش تحقیقی آمده از نظر حجم منابع آبی، در حال حاضر طبس بیشتر متکی به قنات‌ها چاه‌ها بوده و بیشترین آب استحصالی نیز از این طریق تأمین شده و به مصرف بخش کشاورزی و دیگر بخش‌ها می‌رسد. اگرچه نقش چشمه‌ها و روان آب‌های سطحی پشت سدهای نهرین، کریت و دره‌بید در تأمین آب کشاورزی از نظر حجم و تعداد کمتر از دیگر منابع آبی منطقه است اما اهمیت آن‌ها در تهیه آن به ویژه در بخش مرکزی برای فعالیت‌های کشاورزی و شرب غیرقابل چشم‌پوشی بوده و بسیار حائز توجه است.

در سال‌های اخیر و بر اثر خشکسالی ۴۲ رشته قنات طبس آبدهی ندارد. همچنین متوسط افت سفره‌های آب زیرزمینی در این منطقه حدود ۴۸ سانتی‌متر در سال بوده است. در حال حاضر منابع تأمین آب (کشاورزی این شهرستان شامل ۱۹۱ رشته قنات، ۱۷۸ حلقه چاه و ۳۲ دهنه چشمه است که سرجمع حدود ۳/۶۵ مترمکعب بر ثانیه (۱۱۵ میلیون مترمکعب در سال) آبدهی دارند.

منبع اصلی تأمین آب شرب و بهداشتی شهر طبس نیز شامل ۲۲ حلقه چاه است که در شرایط فعلی حداکثر ظرفیت استصصال آب شرب از این منابع زیرزمینی ۲۰۵ لیتر بر ثانیه است. در حالی که بر اساس اعلام مراجع مرتبط، حداکثر نیاز آبی شهر طبس در ماه‌های پیک مصرف ۲۶۵ لیتر بر ثانیه بوده و پیش‌بینی شده است که این عدد در اقق ۱۴۱۰ به ۴۳۵ لیتر بر ثانیه هم خواهد رسید. از لحاظ سرانه مصرف روزانه آب شرب و بهداشتی در شهر طبس، سرانه روزانه تولید و

جامع مدیریت آب منطقه طبس را می‌توان به شرح زیر عنوان کرد:

«ثبات تقاضای آب در منطقه با توجه به محدودیت کمنی منابع آب موجود با اجرای راهکارهای افزایش بهره‌وری در تمام بخش‌ها، «توجه ویژه به کاربرد آب‌های شور و نامتعارف در بخش‌های مختلف.

«تقویت فعالیت‌های کشاورزی از طریق ارائه یک الگوی مناسب کشت و ساز گاز با اقلیم.

«ایجاد و توسعه صنایع کم‌آب‌بر و به کارگیری تکنولوژی‌های نو و پربازده در این زمینه.

«تحقیق و پیشرفت برای سازگار کردن صنایع و معادن منطقه طبس با آب‌های شور و نامتعارف.

«تعمیق و به اهداف و استراتژی‌های در نظر گرفته شده در برنامه جامع تخصیص و مدیریت منابع آب طبس که در بالا به آن‌ها اشاره شده امکان ارائه آن از دو دیدگاه «کیفیت» و «کمیت» منابع آب وجود دارد که در ادامه، مجموع آب مورد استفاده کمتر از ۱۰۰ لیتر بر ثانیه(۳

تنها شهری که در خراسان جنوبی دغدغه تأمین آب شرب برای اهالی آن بیشتر از دیگر نقاط احساس می‌شود طبس است زیرا هم نسبت به دیگر نقاط استان وضعیت بحرانی تری دارد هم این که مردم تابستان گرم بالای ۵۰ درجه را باید تحمل کنند.

کمبود منابع آبی در این شهرستان به حدی بوده که در کنار منابع آب های زیرزمینی مسئولان برای رفع مشکل مجبور شدند آب شرب مردم را از طریق سد نهرین تأمین کنند اما در سال جاری به دلیل کمی نزولات آسمانی و استمرار خشکسالی ها ذخیره سد نهرین هم صفر شده و بحران آب را در این شهرستان کویری تشدید کرده است.

مهندس «محمد حسن رحیمیان» یکی از محققان مرکز ملی تحقیقات شوری و دانشجوی دکتری تخصصی علوم و مهندسی آب دانشگاه صنعتی اصفهان به همراه دو نفر دیگر از همکاران خود راه های برون رفت از بحران آب را در شهرستان طبس به صورت علمی بررسی کردند. این طرح تحقیقی که قابل تعمیم به شهرستان های فردوس، بشرویه و سرایان است برنامه ای جامع برای مدیریت و بهره‌برداری از منابع آب این شهرستان در زمینه‌های کشاورزی، شرب، صنعت، منابع طبیعی و محیط‌زیست را بیان می‌کند.

در این گزارش تحقیقی آمده از نظر حجم منابع آبی، در حال حاضر طبس بیشتر متکی به قنات‌ها چاه‌ها بوده و بیشترین آب استحصالی نیز از این طریق تأمین شده و به مصرف بخش کشاورزی و دیگر بخش‌ها می‌رسد. اگرچه نقش چشمه‌ها و روان آب‌های سطحی پشت سدهای نهرین، کریت و دره‌بید در تأمین آب کشاورزی از نظر حجم و تعداد کمتر از دیگر منابع آبی منطقه است اما اهمیت آن‌ها در تهیه آن به ویژه در بخش مرکزی برای فعالیت‌های کشاورزی و شرب غیرقابل چشم‌پوشی بوده و بسیار حائز توجه است.

در سال‌های اخیر و بر اثر خشکسالی ۴۲ رشته قنات طبس آبدهی ندارد. همچنین متوسط افت سفره‌های آب زیرزمینی در این منطقه حدود ۴۸ سانتی‌متر در سال بوده است. در حال حاضر منابع تأمین آب (کشاورزی این شهرستان شامل ۱۹۱ رشته قنات، ۱۷۸ حلقه چاه و ۳۲ دهنه چشمه است که سرجمع حدود ۳/۶۵ مترمکعب بر ثانیه (۱۱۵ میلیون مترمکعب در سال) آبدهی دارند.

منبع اصلی تأمین آب شرب و بهداشتی شهر طبس نیز شامل ۲۲ حلقه چاه است که در شرایط فعلی حداکثر ظرفیت استصصال آب شرب از این منابع زیرزمینی ۲۰۵ لیتر بر ثانیه است. در حالی که بر اساس اعلام مراجع مرتبط، حداکثر نیاز آبی شهر طبس در ماه‌های پیک مصرف ۲۶۵ لیتر بر ثانیه بوده و پیش‌بینی شده است که این عدد در در افاق ۱۴۱۰ به ۴۳۵ لیتر بر ثانیه هم خواهد رسید. از لحاظ سرانه مصرف روزانه آب شرب و بهداشتی در شهر طبس، سرانه روزانه تولید و

مصرف آب به ترتیب حدود ۴۰۰ لیتر و ۲۶۰ لیتر بر ثانیه به ازای هر نفر است. اختلاف فاحش تولید و مصرف آب شرب شهری نشان‌دهنده حجم بالای هدررفت آب بوده و بیشتر به دلیل گستردگی خطوط انتقال و پراکندگی منابع تأمین، وسعت شبکه توزیع و داشتن دو شبکه مجزای آب شرب و بهداشتی و فرسودگی شبکه توزیع آب در منطقه طبس است.

علاوه بر این سرانه فعلی مصرف آب در این بخش از حداکثر متوسط سرانه کشور که در سال های اخیر توسط مراجع مرتبط اعلام شده، بالاتر است و علت عمده آن افزایش مصرف در تابستان به‌دلیل گرمای طاقت‌فرسا و استفاده از کولر آبی در تمام ساعات شبانه‌روز است.

در بخش‌های صنعتی و معدنی طبس نظیر کارخانجات مستقر در شهرک‌ها و نواحی صنعتی و صنایع معدنی مانند زغال‌شویی‌ها و کک‌سازی، در حال حاضر مجموع آب مورد استفاده کمتر از ۱۰۰ لیتر بر ثانیه(۳

فرخ نژاد

شهروند روزنامه نگار ما باشید

سوره ها و عکس های خود را ارسال کنید

کانال تلگرام روزنامه خراسان جنوبی

۸۴https://telegram.me/khorasanjonobi

۰۹۰۱۹۰۴۵۵۵۳